

**Aqwam al-masālik fī maʿrifat aḥwāl al-mamālik
Ḥayr ad-Dīna at-Tūnisīego w perspektywie
arabskiej literatury geograficznej**

Magdalena Lewicka

*Pracownia Języka i Kultury Arabskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Czołowe dzieło arabskiego odrodzenia, *Aqwam al-masālik fī maʿrifat aḥwāl al-mamālik* (Najprostsza droga do poznania sytuacji w królestwach) Ḥayr ad-Dīna at-Tūnisīego (1822-1890), wydane w Tunisie w 1868 roku współcześnie uznaje się za jedną z najważniejszych publikacji z dziedziny arabsko-muzułmańskiej myśli społeczno-politycznej z uwagi na treść części prolegomenów (zwanych *Al-Muqaddimaʿ*). Początkowo zaklasyfikowano je do utworów typu podróźniczego (*ar-riḥlaʿ*) i włączono do gatunku literackiego określanego nazwą *al-masālik wa-al-mamālik* (szlaki i królestwa).

Autorka wystąpienia proponuje powrót do tej koncepcji i odczytanie *Aqwam al-masālik* w kontekście geografii historycznej i toponomastyki oraz dokonanie z tej perspektywy analizy najbardziej obszernego rozdziału dzieła opatrzonego tytułem *At-Tārīḥ* (Historia). Obejmuje on dwa tomy. Pierwszy z nich, *Al-Kitāb al-awwal fī al-kalām ʿalā mamālik Ūrūbā wa-fī-hi abwāb* (Księga pierwsza o królestwach Europy podzielona na rozdziały), poświęcony jest opisowi Imperium Osmańskiego i dziewiętnastu krajów europejskich, które autor osobiście odwiedził w misjach dyplomatycznych (1853-1867). Drugi zaś, *Al-Kitāb at-tānī fī al-kalām ʿalā aqsām al-kūraʿ iḡmāl^{an} wa-fī-hi abwāb* (Księga druga o ogólnym podziale kuli ziemskiej, podzielona na rozdziały) zawiera sześć podrozdziałów z opisami kontynentów, na które składają się informacje o charakterze geograficzno-przyrodniczym.